

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких Законів України щодо створення
правових підстав для демобілізації військовослужбовців»
*(реєстр. 15404 від 13.07.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто питання продовження виплати грошового та матеріального забезпечення військовослужбовцям у разі тривалого лікування або реабілітації, а також визначення умов призову під час мобілізації, на особливий період військовозобов'язаних, звільнених з військової служби за контрактом, у контексті проекту Закону України реєстр. № 15404 від 13.07.2026 (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність положень законопроекту чинному законодавству України, вимогам законодавчої техніки, принципу юридичної визначеності, а також основоположним засадам правотворчої діяльності.

***Ключові слова:** військовослужбовці, лікування та реабілітація, мобілізація, грошове та матеріальне забезпечення, відстрочка від призову, звільнення з військової служби, воєнний стан.*

Вступ

Забезпечення належного соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей є важливою складовою державної політики у сфері оборони України. Водночас відповідне правове регулювання має забезпечувати належний баланс між гарантіями соціального захисту військовослужбовців, особливостями проходження ними військової служби та публічними інтересами у сфері оборони і мобілізації.

Актуальність законопроекту зумовлена необхідністю удосконалення окремих положень законодавства у частині соціальних гарантій військовослужбовців під час тривалого лікування та/або реабілітації, а також визначення умов призову під час мобілізації, на особливий період військовозобов'язаних, звільнених з військової служби за контрактом.

Метою законопроекту є вдосконалення законодавства у сфері проходження військової служби, соціального та правового захисту військовослужбовців, створення додаткових гарантій для осіб, які виконали свій військовий обов'язок, а також формування правових передумов для повернення військовослужбовців до цивільного життя після звільнення з військової служби.

Основна частина

Законопроектом пропонується внести зміни до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо збереження виплати грошового та матеріального забезпечення військовослужбовцям, лікування або реабілітація яких триває понад 12 місяців, до моменту їх звільнення з військової служби.

Крім того, законопроектом пропонується змінити порядок визначення осіб, які не підлягають призову під час мобілізації, на особливий період після звільнення з військової служби за контрактом, зокрема: доповнити частину третю статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»

пунктом 7, відповідно до якого особи, звільнені з військової служби за контрактом за визначеними підставами, не підлягатимуть призову до досягнення 25-річного віку, при цьому до досягнення такого віку можуть бути призвані на військову службу за їх згодою, а після досягнення 25 років підлягатимуть призову на загальних підставах. Також пропонується доповнити частину третю статті 23 зазначеного Закону пунктом 8, відповідно до якого не підлягатимуть призову під час мобілізації, на особливий період військовозобов'язані, які проходили військову службу за контрактом та були звільнені з військової служби за визначеними законопроектом підставами. Для цих осіб передбачається можливість їх прийняття або призову на військову службу лише за їх згодою.

Аналіз положень законопроекту дає підстави звернути увагу на окремі проблемні аспекти.

Насамперед, слід зазначити, що законопроект має назву «Про внесення змін до деяких Законів України щодо створення правових підстав для демобілізації військовослужбовців». Проте запропоноване правове регулювання не передбачає комплексного механізму демобілізації військовослужбовців або встановлення загальних підстав та порядку їх звільнення з військової служби. Законопроект стосується продовження виплати грошового та матеріального забезпечення під час тривалого лікування або реабілітації, а також встановлення обмежень щодо призову на військову службу окремих категорій осіб під час мобілізації, на особливий період після звільнення з військової служби за контрактом. Таким чином, назва законопроекту потребує уточнення з огляду на необхідність належного відображення в ній предмета та змісту запропонованого правового регулювання.

Законопроектом пропонується передбачити, що загальний час безперервного перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення може перевищувати 12 місяців поспіль. Крім того, передбачається, що у випадку, якщо лікування (реабілітація) військовослужбовця не завершено протягом 12 місяців, виплата грошового забезпечення зберігається до моменту звільнення особи з військової служби.

Така правова конструкція допускає тривале перебування військовослужбовця на лікуванні (реабілітації) із одночасним збереженням відповідних виплат, при цьому не встановлюючи часових чи інших критеріїв, які визначали б межі застосування цієї гарантії. Зазначений підхід потребує оцінки на відповідність принципу юридичної визначеності як складової принципу верховенства права та одного з принципів правотворчої діяльності, визначених статтею 3 Закону України «Про правотворчу діяльність».

Потребує додаткового обґрунтування запропонований законопроект підхід до визначення категорій військовозобов'язаних, які не підлягатимуть призову під час мобілізації, на особливий період після звільнення з військової служби за контрактом. Законопроектом пропонується доповнити частину третю статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» пунктом 8, поширивши відповідну гарантію на військовозобов'язаних, які

проходили військову службу за контрактом та були звільнені з підстав, передбачених підпунктами «а», «б», «в», «г», «ґ», «р», «с» пункту 2 та підпунктами «а», «б», «г», «е», «ж», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

При цьому зазначені підстави звільнення є різними за своїм правовим змістом та пов'язаними з ними обставинами, які зокрема охоплюють, серед іншого, закінчення строку контракту, звільнення за станом здоров'я, досягнення граничного віку перебування на військовій службі, сімейні обставини, скорочення штатів або проведення організаційних заходів, а також призначення на окремі посади. Запропоноване правове регулювання не враховує відмінностей у підставах звільнення та не встановлює критеріїв для диференціації строку дії такого права щодо окремих категорій військовозобов'язаних, поширюючи його на весь період дії воєнного стану. З огляду на істотну відмінність правових підстав припинення військової служби, охоплених запропонованою нормою, доцільність поширення права на відстрочку на всі зазначені категорії військовозобов'язаних незалежно від підстави звільнення, а також на весь період дії воєнного стану потребує додаткової оцінки.

У пояснювальній записці зазначається, що реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України поза межами чинних бюджетних програм. Водночас запропоноване продовження виплати грошового забезпечення військовослужбовцям, лікування або реабілітація яких триває понад 12 місяців, об'єктивно може збільшити тривалість здійснення відповідних виплат. За таких умов наведених у пояснювальній записці висновок потребує додаткового обґрунтування та відповідних розрахунків щодо кількості потенційних отримувачів грошового та матеріального забезпечення, а також впливу запропонованих змін на видатки державного бюджету, з урахуванням вимог частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України та частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України, згідно з якими до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

Положення щодо набрання чинності не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права необхідно передбачати розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

Висновки

Коригування законопроекту видається доцільним у частині уточнення його назви, забезпечення юридичної визначеності положень щодо тривалого лікування (реабілітації) та збереження грошового і матеріального забезпечення військовослужбовців, додаткового обґрунтування доцільності поширення права на відстрочку від призову на визначені категорії військовозобов'язаних, належного фінансово-економічного обґрунтування запропонованих змін, а

також узгодження положень щодо набрання чинності з правовими позиціями Конституційного Суду України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*